

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Austro-Ungari'a pe ann . . 5 fl.—cr. " " " " 1/2 ann 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe ann 14 fr. " " " " pe 1/2 a. 7 fr.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele se se adreseze la Redactiunea dela „Biserica si Scol'a.” Er banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.”</p>
---	--	--

INVITARE DE PRENUMERATIUNE.

Câtev'a dile ne mai despartu, si „Biserica si Scol'a” intra in anulu alu diecelea alu esistintiei sale. Se implinescu adeca noue ani de dile, de cand alaturia cu celelalte organe de publicitate romane — luera si acésta fóia la inaintarea si promovarea causeru culturali ale poporului nostru.

Ne-am deprinsu a judecá orice lucru dupa rezultate si numai dupa rezultate. Aplicandu acestu soiu de judecata asupra activitatii, desvoltate de acésta fóia in decursulu celoru noue ani trecuti, marturisimu, ca noi cei dantái santemu, cari la acésta ocaziune dechiarámu, ca sporiulu obtienutu prin acésta intreprindere literaria nu ne satisface pre deplinu.

Este unu feliu de nefericire — daca o potemu numi asia, ca la intreprinderile literarie, sporiulu nu se vede, si nu se cunoște atát de iute, cá la alte intreprinderi. Din contra cá se poti observá sporiu, este trebuintia de activitate intensiva in decursulu unui timpu mai indelungatu.

Intreprinderile literarie au apoi de regula in vedere mai multu viitoriulu, decât presentulu. Ele suntu unui medilocu, pre canalulu carui'a se respandescu in lumea mare ideii si principie, cari punendu-se in aplicare de societatea, pentru carea suntu ele destinate — contribuescu la inaintarea acestei societati.

Care va se dica, doi suntu factorii, dela cari depinde sporiulu in intreprinderile literarie, si anume: ómenii, cari scriu, si publiculu, care cetesce, si este chiamatu a pune in practica ideile si principiele, ce se emitu prin presa. Daca esista intre acesti doi factori armonia si colucrare armonica, atunci nu se póte, ca se nu fia, si se nu se véda sporiu.

Vorbindu de fóia nóstra, constatámu cu placere, ca precát am potutu observá noi, a esistatu totdeun'a acésta armonia intre ómenii, cari au compusu personalulu redactiunei si intre publicu.

Si daca sporiulu nu ne satisface, smint'a trebue se-o cautámu aiurea.

Este de siguru o slabitiune a timpului nostru, ca ceeace privesce biseric'a si religiunea nu mai eser-céza astadi asupra lumii acea putere si acelu farmecu, pre carele lu-eserciá odinióra. Si noi romanii inca traimu in lume alaturia cu celelalte popóre; si slabitiunile timpului, in carele traimu, se voru fi legatu de siguru si de noi, fia in mesura mai mica, fia in mesura mai mare. Se pare adeca ca nu imbracisiámu causele, ce privescu biseric'a si scól'a cu caldur'a, carea o merita.

Acést'a, ni-se pare none, este caus'a, pentru carea mergu afacerile bisericeii si ale scólei câte odata cam schiopatandu. Le facemu noi pre tóte, dar diu nefericire multe le facemu numai cam cu inim'a de jumetate. Si de aceea nici sporiulu nu ne multimesce. —

Revenindu la fóia nóstra, astadi nu mai este trebuintia, cá se constatámu noi, ca este, seau nu, o necessitate a bisericeii si a scólei sustienerea acestui organu de publicitate. O-a constatatu acést'a, credem noi, pre deplin trecutulu de noue ani. A dispusu in genere de putiene puteri de lucru acésta fóia. Dar ori cât au fost de modeste aceste puteri, credinti'a nóstra este, ca in multe cestiuni a contribuitu a-se face lumina, si astfelu de siguru a contribuitu, ca multoru cestiuni se li-se dea prin forurile competente o buna solutiune.

Mai suntu apoi multe cestiunile in biseric'a si in scóla, cari ascépta se fia resolvite, ér in acelasi timpu vedemu din nefericire, ca impregiurárele, in cari traimu, se totu ingreuiéza. Se dea Ddiu se nu se intemple, noi inse dupa cele ce le vedemu, ca se petrecu, tare ne tememu, ca vomu avé se trecemu prin grele lupte. Aperámu o cauza santa, si santieni'a causei, nu se póte altecum, ne va insufleti de siguru, cá se iesimu invingetori din acésta lupta; ér pentruca orientati se fimu intru tóte, este trebuintia, cá se fimu bine luminati despre tóte pre calea publicitatii.

Spre a poté contribuí si mai departe, cá se-se faca acésta lumina deschidemu abonamentu nou la

„Biseric'a si Scól'a“ *pre anulu 1886*, pre langa conditiunile, ce se vedu in fruntea foi.

Cand ceremu sprijinulu onoratului publicu intru sustinerea acestei foi — noi din parte-ne nu putem promite altceva, decât ca fideli programei, vomu continuá a pune in-aplicare si mai departe acésta programa, si in acelasi timp ne vomu silí ca cetitorulu se afle in „Biseric'a si Scól'a“ o lectura placuta si instructiva.

Redactiunea.

Socotile bisericesci.

Este la noi unu feliu de slabitiune nationala — daca iertatu este a-o numí asia — ca nu ne place socót'a. Si tieranulu nostru nici nu mai tainuesce acésta slabitiune. Elu in sinceritatea si nevinovati'a lui o spune pre facia. Daca se intempla, se-lu intrebí, ca cutare omu avutu din satulu lui câta avere póte se aiba, ti-respondé: „Audi domnule, are atât'a bine si atât'a avere, de nici elu nu scie cât are.“

Si noi credemu, ca nu va fi sciendu, pentruca de, omului i-merge bine. I-a datu Ddiu cu ce se traiésca, are pamentu, are vite, are casa buna, are bucate multe, are dela Ddiu de tóte bunatátile. Si avendu de tóte, multimesce lui Ddiu de ele, si nu afla trebuinti'a, cá se-si mai bata capulu si cu socoteli.

Nu incape indoiéla este si mai placutu astfelu, pentruca, daca si-face omulu socót'a despre ceeace are, vede totu de odata si ceeace nu are, ceeace i-lipseste, mai vede si pagubele, ce le-a avutu in decursulu timpului; si vedindu-si si partile rele se supera, si se machnesce. Si romanulu a avutu, si mai are inca multa cauza de superare. Apoi incât póte, se crutia, nu voiesce adeca a-si mai face si a-si mai inmultí si cu voi'a superarea si machnirea.

Si se nu gandésca cinev'a, ca tieranulu nostru nu scie, se socotésca. Dincontra elu si fara carte socotesce asia de bine si asia de precisu, cá si celu mai bunu contabilu. Asia d. e. cine a umblatu pre la munti, pre unde tienu ómenii nostri câte mai multi oile la pasiune preste véra, a potutu se véda, ca in fiecare stana se gasesce câte unu bátu cu multime de crestaturi si taieturi. Acestu bátu nu este nimicu alt'a decât unu fellu de carte principala, unu protocolu de evidintia, in carele baciulu, contabilulu companiei, seau cum se dice alu têrlei, induce cu tóta esactitatea nu cu pén'a, ci cu cutitulu, câta branza a luat in decursulu verei fiecare dintre stepanii oiloru, ér pre de alta parte cu cât a contribuitu in decursulu verii la sustinerea têrlei, si anume cât malaiu, si câta sare, si câte parecchi de opinci a liferatu la pecurari si altele.

Baciulu nu este omu de specialitate in ale socotelii, ci elu este pusu in stana, cá se prepare dulcét'i'a, cum se dice, adeca se prepare branz'a si ca-

siulu si celelate; dar ar fi o mare rusine pre elu, se nu scie se póte si socotelile têrlei.

Si elu le pórt'a, si inca cu contabilitate dupla, cu activa, cu passiva, si in totu momentulu scie, se spuna cu tóta esactitatea si fara multa bataia de capu, câta dulcét'ia a primitu cutarele dintre stepani, si cu cât a contribuitu la sustinerea têrlei, ér la capetulu anului, cand se sparge compani'a, indata face socotél'a, câta branza s'a facutu de óia, si câta cheltu-iéla trebue platita etc.

Care va se dica, precum atribuimu poporulu nostru, ca este nascutu poetu: totu asemenea potemu dice despre densulu, ca are unu deosebitu talentu pentru socóta si pentru orice scientie si deprinderi reali. —

Se pare inse, ca poporulu nostru inclina mai multu spre o lume ideala, decât spre o viét'ia reala si preste totu spre formele reali ale vietii.

Si nu ne potemu, nici decât mirá de acésta stare. In ea nu se oglindéza nimicu alt'a, decât urmele iobagiei seculare, urme, cari nu se voru scerge in cureud, ci voru mai trebuí dóra inca ani multi pentru cá ele se dispara.

Veacuri multe i-au fost romanulu realitatea o stare din cele mai amare, ce póte se-i fia unui poporu pre largulu pamentului. In acésta stare l'a sustienutu numai firea lui vigorósa si inclinarea lui spre poesia. Si-cantá romanulu necazulu si amarulu, pentrucá cantandu-le se-si resbune inim'a, si barem pentru câteva momente se-si uite de ele.

De necazu si de amaru are romanulu si astadi din nefericire fórte multa parte. Si astadi este deci silitu a face totu aceea, ce facea si in trecutu.

Canta si astadi, seau dóra se preda la beutura, si i-este urítu a-si revocá in minte realitatea cea négra, de carea este impresuratu.

* * *

Ei bine, dar astadi situatiunea s'a schimbatu. Tieranulu nostru nu mai este robu, cá odinióra, ci pre ceea ce are multu putienu este domnu si stepanu.

Averea oricarui omu, fia mare, fia mica, are de regula multi dusimani, si inca unu soiu de dusimani, care de care mai halosu si mai nesatiosu. Lasati in voi'a loru acesti dusimani — consuma fórte iute si a-veri mari, necum se nu inghita pre cele mici.

Unic'a arma contra acestoru dusimani este socót'a. Cand scie omulu in totu momentulu, cum sta, adeca scie ceeace are, si ceeace nu are — lucrurile de regula ieau alta forma si alta directiune. Omulu indata incepe a fi mai cu grije facia de tóte, si pre tóte le arangéza, si le ingrijesce mai bine. Pre de o parte silindu-se la lucru cu tóta inim'a activitatea lui devenindu mai spornica — casciga mai multu; ér pre de alt'a parte si-restrengé, si intocmesce cheltuiélele astfelu, cá se póta se aiba la finea fie-carui anu unu prisosu, menitu a-lu adapostí in dilele negre.

Este adevăratu, ea timpurile, in cari traimu, sunt din cele mai grele. Ele apăsa foarte greu mai cu seama asupra tieranului, si putieni voru fi intre tieranii nostri, cari, — facendu-si socóta se nu o incheia cu deficitu, si in urmare se nu aiba motivu de necazu si de superare. N'are inse omulu, ce se se facea, trebue se bea si acestu paharu de amaratiune, daca este vorb'a, cá se-si póta vedé oglind'a stării sale.

Si acésta oglinda este unu lucru de prim'a necesitate in viéti'a fie-carui omu, — afle-se elu pre orice terenu alu vietii.

* * *

Scól'a cea mai buna, credemu noi, prin care amu poté deprinde pre ómenii nostri cu socót'a, intre impregiurările, in cari ne aflămu, este portarea cât mai esacta a socotiloru bisericesci.

S'au facutu multe opintiri pentru promovarea acestei cestuini. Si nu este vorba, avemu multe comune. in cari socotile se póta esactu, si averea bisericeii si a scólei sporesce din anu in anu. In multe parti inse avemu de a ne luptá in acésta privintia cu multe greutăti si cu multe pecate ale trecutului.

Necazulu celu mai mare, carele asia dicendu impedecea prosperarea averiloru bisericesci este, ca in trecutu s'au datu din aceste averi imprumuturi la credintiosi fara nici o garantia. Multi dintre acesti detorasi au muritu fara avere, ér facia de altii, cari au lasatu dupa sine avere, din carea se se póta plati aceste detorii — organele bisericesci au intre lasatu a-si face detorinti'a, si respective a asigurá la timpu pretensiunile bisericesci.

Alaturia cu acestu necazu mai este inca unulu totu atât de mare si anume: tieranulu nostru n'are incredere in banii publici. Nu crede elu, si se pare, ca nu póte intrá in capulu lui, ca acesti bani se aiba destinatiunea, cá se-i promoveze interesele lui bisericesci si scolare. Elu se teme totdeun'a, ca acesti bani potu se fia mancati de ómenii, cari ii-administréza; si astfeliu standu lucrulu, imprumuta si elu bucurosu din ei, nu inse cu gandulu, cá se-i mai plátésca; ci de, cá se aiba si elu o mica parte din ei, precum crede, ca au si altii.

Cand i-se cere apoi, cá se solvéscá imprumuturile, luate din cass'a bisericeii, seau celu putien interesele, cu cari restéza acum de mai multi ani — ti-raspunde: „d'apoi ca domnule, banii bisericeii sunt ai nostri, si vom plati, cand vom poté, căci dóra biserice'a nu este jidovu, cá se ne dea la procesu, si se ne venda binele pentru datoria.“

* * *

Langa acestea se mai adaoge si impregiurarea aceea fatala, ca in multe locuri s'au deprinsu din trecutu fruntasii satului, cá — precum dicu ei — pentru multele osteneli, ce le facu pentru inaintarea bisericeii si a scólei se-si permita si ei câte ceva din cand in cand din banii bisericeii.

Asia unii epitropi, cand cumpera lumini, seau alte lucruri pentru biserica, asia ni se spune celu putien, nu-si facu mari scrupuli, daca cont'a, ce are de a servi la socoti ca documentu, se gresiesce a fi cu câte o tifra mai mare, si altele.

Si precum ni-s'a comunicatu intr'unu casu concretu, ómenii s'au deprinsu a-si formulá chiar unu feliu de dreptu facia de astfeliu de abusuri. Unu functionariu bisericescu ni comunicá adeca mai deunadi, ca scontrandu densulu o cassa bisericeasca dintr'o comuna, si revedindu cu acésta ocaziune si socotile, a datu preste unele iregularități. Nu erau adeca induse in perceptiunile bisericeii mai multe sume, despre cari s'a constatat, ca epitropulu manipulante le-a primitu. Epitropulu aflandu-se in faci'a comitetului parochialu — de síla de mila a trebuitu se depuna toti banii incasati, si astfeliu socót'a s'a rectificatu si adusu in ordine.

A dou'a di rentorcendu respectivulu functionariu din acea comuna, tutorulu rusinatu in diu'a precedentă lu-conduse cu trasur'a s'a pana la gar'a căii ferate din comun'a vecina.

„Mergendu pre drumu, asia ne istorisi respectivulu functionariu, vedu, ca tutorulu voiesce se-mi dica cev'a, dar nu scie, cum se apuce vorb'a. Mai tardiu inse mi-dise urmatóarele: „vedi domnule Dt'a m'ai facutu ieri de rusine in faci'a comitetului, dar uite, câte drumuri facu eu preste anu fara se am vre-o plata. Astadi te ducu pre Dt'a, alta data pre domnulu protopresviteru. pre inspectorulu scolaru. Si pentru tóte aceste drumuri nu-mi platesce nimenea nimicu. Apoi eu asia am ganditu, cá se-me despagubescu pre alta cale.“

Voru mai fi multe de acestea, cari tóte sunt contrarie prosperării si sporirei averiloru bisericesci. Dar acestea nu se mai potu astadi suferi.

Tóte aceste iregularități trebuescu curate cu o di mai inainte. Ér modulu de a-se curá este destulu de pre largu espusu in regulamentulu consistorialu pentru administrarea averiloru bisericesci.

Ei bine, acestu regulamentu face in prim'a linia responsabilu pentru administrarea averii bisericesci pre comitetulu parochialu. Si cu dreptu cuventu, credemu noi, o face acést'a, pentruca comitetulu parochialu, fiendu de regula compusu din fruntasii comunei, cunoște mai bine, decât ori-cine impregiurările locali, si este in prim'a linia interesatu, cá averea comunei se sporésca, cá astfeliu cand are comun'a bisericeasca trebuintie, se nu fia silita a preintimpiná aceste trebuintie prin aruncuri noue, despre cari scie comitetulu foarte bine, cât este greu a-le incassá.

* * *

Suntem in lun'a lui Decemvre, cand dupa prescisele legii comitetulu parochialu are indetorierea a compune ratiociniulu anualu. De aceea ne-am permis de asta data a atrage atentiunea comitetelorú nóstre

asupra iregularităților, ce obvinu pre ici, pre colo, in socotile bisericesci si a-le pune la inima, cá se ingrijéscá, cá astfelii de iregularități se inceteze.

Detorinția comitetului facia de banii bisericesci o-am potea reasumá in urmatóarele:

1. Spre a nu figurá in socotile bisericesci sume si pretensiuni betrane, devenite prin usiurinti'a, cu carea se imprumutau banii mai náinte, neincasabile, comitetulu se caute fiecare obligatiune, se-o esamineze, si licuideze, se incerce incasarea, si pentru casulu, in carea acést'a a devenitu imposibila, — se propuna scergerea astorfeliu de pretensiuni.

3. Se ingrijéscá, cá detorasii bisericeii se solvéscá regulatu interesele dupa sumele imprumutate, si se nu permita, cá interesele se remana cu anii neincasate.

3. Perceptiunile si erogatiunile anului curentu sè se revéda au tóta rigórea si conscientiositatea — cautandu-se si examinandu-se tóte documintele, ce servescu de basa la socoti.

4. Datorasilor, cari nu solvescu interesele regulatu, se li se abdica capitalele, si sè se incaseze.

5. Spre a avé bisericea in totu momentulu o anumita suma din averea s'a in bani gat'a, cu carea se póta preintimpiná in casu de lipsa trebuintiele sale urgente, — credinti'a nóstra este, ca ar fi bine, cá fie-care comuna se depuna câte o parte din averea s'a la câte unu institutu de creditu, unde depunendu, comun'a bisericeasca are acelu avantaju, ca in totu momentulu póte dispune de bani gat'a.

6. De asemenea se ingrijéscá comitetulu a compune de timpuriu preliminarulu pre anulu viitoriu, si se-lu substérna forului competentu pentru aprobare, cá astfelii se dispuna de o basa sigúra intru administrarea averii bisericesci.

Acestea sunt observările, cu cari ne am crediutu detori facia de socotile bisericesci, cu atât mai vertosu, cu cât precum am disu mai sus, portarea esacta a acestoru socoti trebue se fia unu felii de scóla, prin carea se deprindemu pre plugariulu nostru la socóta. —

Unu cuventu la educatiunea religiósa.

Problem'a conferintieloru micste, inaugurate cu doi ani náinte de acést'a, este: relevarea acelor mijlóce practice, prin cari s'ar poté mai usioru si mai siguru promová interesele nóstre nationale-bisericesci.

Pana acuma s'au tractatu acésta problema in forma euristica, s'au ispititu adeca particularii, cum chipsuescu densii resolvirea problemei, ce ne preocupa. Ne-am intrunitu de trei ori, si de trei ori am respunsu, ar fi interesantu se vedemu acum din respunsurile colective procesulu schimbării de idei, ca se ne convingemu, ca acésta forma de tractare duce consecuentu la disputatiunea de lana caprina.

Inse daca e se nu aiba conferintiele nóstre micste numai o importantia euristica, fara nici unu folosu practiculu, atunci, obiectulu loru are se fie in viitoriu darea de seama despre activitatea si rezultatele practice, cu unu cuventu despre esperientiele facute intr'unu anu, resupunsulu ca „ce am facutu;“ si colectivitatea acestoru esperintie ne-ar poté indicá mijlócele cele mai practice pentru resolvirea problemei ce o avemu, ne-ar spune obiectivulu, ca „ce avemu de facutu,“ si ce suntemu in stare de a face.

Fie ca singuraticele conferintie micste, si-vor face in anulu viitoriu socotél'a rezultatelor practice obtienute pana acum, si acésta socotéla particulara si fragmentara, cuprinsa intr'o dare de seama generala, va probá valórea loru practica in cadrulu organismulu nostru constitutionalu.

Aceste mi-sunt modestele observari la conferintiele micste, si „daca am graitu de reu, marturiséscá se de reu.“

In lips'a unei dari de seama generale in care se fia espusa schimbarea ideiloru ivite in singuraticele conferintie, astfelii ca se potemu primí unii dela altii ce este bunu si practiculu, nu ne remane alt'a decât se ne impartasimu ideile pe calea jurnalistica, càci datorinția avemu, a spune fiesce care ce scimu, ca ar promová binele comunu.

O atare idee viu a ve impartasi fara alta pretensiune decât, se o primiti cu aceeași bunavointia, ca care vi-o impartasiescu.

Caracterulu religiosu alu Dumineciloru si serbatoriloru invólva in sine pietatea cu care avemu se le santimu, sunt dile de bucurie in sensu eticu luat, dile de bucurie spirituala in mijloculu vietii posomorito, ce ne apasa cu greumintele sale dilnice. Cade-se dara ca bucuri'a si veselí'a nóstra, din acele dile, se fia *intrenseca*.

Acésta bucurie crestinéscá inse se pare a fi disparutu din sinurile credintiosiloru nostri, spre a fi inlocuite cu bucurii si placeri lumesci, incât prasnicele si duminecele paru a fi consacrate chiar bachantieloru frivole si desfrenate.

Éta o anomalia carea intr'o di de diminétia póte face din dilele santite o scóla de demoralizare, daca nu i-se va pune stavila de catra pastorii cei buni. —

Si acésta anomalia din parte-mi o reducu la imprejurari regretabile, influentie externe si interne au scosu din usu exercitiile religióse ce au se fia ocupatiunea dileloru de serbatóre, éra poporul lipsitu de acele ocupatiuni si-a cercatu apoi insusi distractiá lumesci, cari usioru a degeneratu in frivolitati.

Dar fia cum va fi cu premisele, faptu e, ca noi trebue se ne ingrigimu de ocupatiuni edificatórie pentru dilele de dumineci si serbatori, daca e se nu devina duminecele si serbatorile o scóla de demoralizare.

Chibsuirea celoru mai edificatórie si mai practice ocupatiuni pentru viéti'a poporului o lasu altor'a, cari

stau mai aprópe de densulu, si-i cunoscú mai bine pulsulu; din parte-mi in speranti'a ca nu vor lipsi altii la rendulu loru cu pretiósese esperantie, me o-prescu la tenerimea, carea pórtá in fragedele ei sinuri viitoriulu.

Referintiele frecuentatiunei nóstre scolare ni sunt cunoscute tuturor'a, cunóscemu contingentulu baetiloru ce nu umbla la scóla de locu, a celoru ce se abatu din cand in cand pe la scóla si a putieniloru alesi, cari frecuentéza sistematicu scól'a, ca se putem concludé ca partea cea mai mare a tinerimei nóstre este lipsita de instructiunea religiósá, si incát toti au se devina membri ai bisericeí, deopotriva cei necarturari cu cei carturari, urméza, ca si maioritaea poporului este lipsita chiar si de elementele cunoscintieloru religiósese indispensabile pentru unu crestinu. Si atari parinti eo ipso nu vor puté suplíní scól'a, nu vor puté inspirá simtiemintele religiósese si morale in copii loru. Obscurantismulu superstitiosu ii va mai legá si pre acesti'a de obiceiurile bisericesci, fara a le intielege, ca duce la o esistintia dubiósá espusa fluctuatiuniloru esterne; pe cand noi avem lipsa de credinciosi devoti, conscií de detorintiele loru crestinesci si capaci, de jertfele ce i-le pretinde biserice'a.

A sperá la o frecuentatiune generala ar fi unu visu ilusoriu, dar chiar si acést'a frecuentatiune generala ar fi paralisata, daca generatiunea tinera ar fi lasata prada frivolitatiloru satenesci si orasienesci, ce-si facu tambalaulu in dilele de dumineci si serbatori.

Sgomotulu acestui tambaleu, ce resuna in largulu comunei, aduna pe langa sine nevinovat'a tinerime, lipsita de alte ocupatiuni edificátore. Ici o vedem cascand gur'a la netrebnicieile, ce se petrecu si vorbescu intr'unu divan, colo pe la usi o vedemu admirandu eroii crásmeloru, mai apoi palpitându se delectéza in voluptósesele imbratiosieri si alte obiceiuri de pe la jocu, ca se nu mai amintescu casurile estraordinare, cum sunt: nuntile, bàtaile si alte daraveri satenesci.

Acést'a este scól'a duminecala la noi, fatalele ei frupte inca le cunóscemu in insalbatecirea moravuriloru ce pare a cuprinde redacini si intr'unu poporu cu dispositiuni etice atát de pronuntiate ca la poporulu nostru.

Sgomotulu loru, magulitoriu inherenteloru inclinatiuni spre reu, in cei impartasiti in binefacerile educatiunei timpesce si stírpesce simtiemintele religiósese si morale, ér cei crescuti numai de drag'a natura, remanu farmecati de unu diabolicu simtiementu sensualu, ce le póte deveni unu principiu de viatia.

Astfeliu momentulu eticu ne impune lips'a ocupatiuniloru edificátore in dilele de dumineci, pentru baetii instruiti, deopotriva cu lips'a de a impartasi in cele religiósese si pe cei ce sunt lipsiti de binefacerile educatiunei scolare.

Trebue dara se ne organisamu sistematicu ocupatiunile dileloru de serbatori si dumineci, se devina aceea, ce dupa natur'a loru trebue se fie, o scóla re-

ligiósá morala, se infintiamu scóle duminecale religiósese.—

Idei'a nu este noua, prim'a scóla duminecala a intemeiat'o cam cu 100 de ani nainte de acést'a Robert Raíke in Gloucester in Angli'a, cá si omu privatu, impresionatu de mila catra bietii baeti parasiiti pe strade in noianulu coruptiuniloru publice, va se dica acelesi motive, cari ne indémna pre noi. Primaóra a inceputu cu instruirea in cetire si scriere, dar prin organisarea moderna a frecuentatiunei scolare generale, fiind acú copii instruiti in cetire si scriere, aceste scoli au capatatu cu timpulu unu caracteru puru religiosu, conduse de preotii ajutorati de inteligentia. Astadi scólele duminecale in Angli'a si Americ'a sunt unu bunu comunu pentru tóte confesiunile. Tóta comun'a bisericesca are un'a seau si mai multe scoli duminecali, si barbati de statu luminati reducu in mare parte moralitatea poporului englezu la aceste scoli duminecali. Atát de mare e interesulu in Angli'a pentru aceste scoli, incát illustri barbati de statu si banchieri bogati si-tiennu de onóre a dá faptica mana de ajutoriu preotului la scólele duminecale.—

In anulu 1864 s'au transportatu aceste scoli duminecali si in Germani'a, unde a primitu unu caracteru specificu germanu, s'a impreunatu cu unu servitiu divinu de dupa amédiadi, intoemitu specialu pentru copii, cu predici, ce au in vedere starea loru presenta si viitóre. Si e unu dragalasiu aspectu a vedea cum se aduna duminec'a dupa amédiadi nevinovatii copii in biserica, cum se alatura ficare dupa versta, secsu si cualificatiune, la grup'a in care e impartitu si in fruntea carei'a sta monitoriulu destinatu a-i instrúa.

Despre cucerirea acestoru scoli intimpinate de atáte prejudetie si pedeci, vorbésca altcum cifrele. In Germani'a, dela an. 1864 pana la an. 1883, va se dica in decursu de 19 ani au progresatu intru atát'a acést'a institutiune incát, in an. 1883 frecuentau acele scoli 213,000 de copii, cu 11,000 de instructori benevoli pe langa preoti, dintre cari numai pe Berlinu cadu 997 grupe cu 1076 instructori benevoli si cu 21,000 de copii ascultatori. Ba, s'a constituitu si unu comitetu in Berlinu, pentru promovarea scoliloru duminecale in Germani'a.

Dar afara de statele amintite, in Elveti'a, Oland'a, Franci'a, Spani'a si Itali'a inca se lucra pentru intemeierea acestoru scoli, mai alesu in biserice'a evangelica.

Daca e undev'a lipsa de aceste scoli duminecale, atunci precum am espusu mai susu pentru noi se paru a fi o chestie de esistentia.

Óre sunt inse si practicabile la noi? nicairi mai usioru. Intielegu intr'o forma potrivita specialeloru nóstre imprejurári, cáci form'a aplicatiunei este numai unu mijlocu pentru ajungerea unui scopu mai inaltu, ca atare pendentá dela imprejurárele locale. Vreu se dicu, nu am de gandu se introducemu scoli dumine-

cale dupa calapoda germana si englesă, ci primim institutiunea scóloru duminecale si le organizamu dupa puterile si trebuintele nóstre.

Avem invetiatori confesionali, ómeni cu inima pentru poporul care le-a dat viétia si le dà pane, naturalii ajutori a-i preotului, dar avem si o inteligintia in aceleasi relatiuni fatia de popor, religiósă rívnitóre la binele neamului romanescu, carea bunu bucuros ne da mana de ajutoriu intru ajungerea scopurilor nóstre nationale bisericesci.

Cu unu cuventu avem o societate aplicabila la instruire ce sta pe temelile nationale bisericesci, aceea, ce dóra alte neamuri nu au intocmai ca si noi.

Cum am poté dara mai practic organizá acele scoli? dupa parerea mea astfel, ca preotutu punendu-se in intielegere directa cu fruntasii si antistea comunei bisericesci si politice, pe cale privata si prin amvonu, se cascade inimile parintiloru.

La inceputu póte ca va intimpiná recéla, dar totu nu o se fie inimile intru atât'a impetrite ca se ignoreze viitoriulu fiiloru lor. Cu incetulu vor probá si vor veni si densii se véda ce se petrece in acele scoli duminecali, aceea ce se revnéca mai multu conducetorii acestoru scoli, cáci vediendu odata cele petrecute acolo, insi-si vor deveni vasele alese ale ideii nóstre.

Tenerimea astfel adunata la biserică in o anumita óra dupa améidi. va impartii-o preotulu dupa secsu, versta si instructiunea de mai nainte intre atâte grupe câte categorii sunt, in fruntea fiescecarei grupe va pune unu instructoru, care in prim'a linie are se fia invetiatorulu, mai alesu la cei ce au frecuentatu scól'a si au numai se repeteze si aplice specialu la starea lor actuala si viitóre invetiaturile religióse din scóla, ér la celelalte grupe ce nu au nici o cunoscintia religiósă póte aplicá alti inteligenti ori cariturari din popor, cari se-i invetie a-si face cruce si a dice rugatiunile mai tardiu explicate si aplicate la viétia lor practica de catra preotu séu invetiatoriu, si in sferitu dupa o atare instructiune in sistemulu de grupuri ce are se dureze dupa imprejurari cam o óra, sub supraveghiarea si indreptarea preotului, acest'a va terminá cu o cuventare potrivita tenerimei coadunate, eu inviatiuni morale si explicarea successiva a insemnatátii si a actelor cultulu divin.

Cam deodata vom probá astfel, et usus te plura docebit.

Acést'a va atrage apoi si pre parintii interesati de ai sei la biserică si ar poté se face biseric'a loculu conveniriloru de dumineci si serbatori, ca intr'ens'a se se serbeze bucuri'a dilei, pentru care sunt asiediate, si se corespunda acele dumineci si serbatori misiunei loru moralisatóre.

Si ca acésta nu este numai o chimera nerealisabila la noi, probéza faptulu, ca si pana acum s'a aflatu dupa informatiunile ce le amu, unu preotu ori dóra si mai multi despre cari inse eu nu amu cuno-

scintia, care de si nu chiar in forma espusa de mine, ce nu impórta, au practisatu aceste scoli astfel, ca vestindu tóte trei comunele pastorite de densulu despre loculu unde se va aflá in cutare dumineca, se aduna micu cu mare din tóte trei comunele credintiosi la acelu locu santu, unde „pastoriulu celu bunu“ si-forméza turm'a sa cuventatóre conform intereselor nóstre nationale-bisericesci.

Ca se nu sune glasulu pastoriului in pustie in strimtorarile ce ne potu ajunge, trebue se dadamu si indulcim tenerimea cu acelu glasu, ca se le devie unu postulatu de viétia.

R. Ciorogariu.

Santulu sinodu alu Romaniei.

In „Ortodoxulu“ cetim urmatórele:

Cu ocasiunea deschiderii sesiunii, de tómnă a santului Sinodu alu santei biserice autocefale ortodoxe romane, I. P. S. Mitropolitu Primatu alu Romaniei, presiedinte alu acestui Santu Sinodu, a pronuntiatu urmatoriulu discursu, prin care saluta cordialu pe toti P. S. membri ai acestui sacru corpu, de buna sosire. Mai departe doresce I. P. S. Mitropolitu Primatu, cá venirea P. S. Loru se fie totdeún'a manósă in intiepte mesuri pentru ridicarea si imbunatatirea sórtei morale si materiale a clerului.

Prea santiti frati in Domnulu!

Convocarea nóstra aci pentru sesiunea de tómnă a anului presentu, mi dà érasii placut'a si multu dorit'a ocasiune de a ne vedea si a ne consfatii fratiesce, pentru tot ce privesce mai de arópe Biseric'a nóstra nationala. Ve intempinu dar, cu tóta multiamirea si bucuri'a sufletésca si ve dicu: „*Bine a-ti venit.*“

Fie ca venirea Prea Santiei Vóstre, cari este ca totdeún'a in numele Domnului, se fie si de asta data roditóre in intiepte mesuri pentru imbunatatirea sórtei morale si materiale a clerului, si pentru ridicarea prestigiului la inaltimea ce patri'a romana lu-reclama.

Petrunsi cu totii — nu me indoescu — de nou'a era ce ni s'a deschisu acum de curendu prin recunóscerea oficiala a autocefaliei Bisericei nóstre de catra intrég'a Biserica ortodoxa, urméza ca se fimu si mai cu luare aminte si mai stensu uniti prin legaturile de dragoste si disciplina canonica, pentruca biseric'a nóstra se se póta presentá cu demnitate in colegiulu celoru alte biserici autocefale, si prin bun'a ei organizare se póta servi de modelu bisericelor mai tinere, cu care ne aflamu in contactu in orientulu ortodoxu.

Dumnedieu se binevoiesca dar a ne luminá si intari, cá se corespundemu pe deplinu atât acceptariiloru natiunei cât si Suveranului nostru multu iubitu, care l'am vediutu, ca-a pusu in totdeún'a celu mai viu interesu pentru propasirea bisericei nóstre ortodoxe silindu-se a face ca ea se devina de celu mai bunu esemplu pentru celelalte biserici.

Edificarea unei case protopresviterale in Chisineu.

Din tractulu Chisineului in Decemvre 1885.

Domnule redactoru! Se scriu putiene prin foi din partile nóstre, nu ca dóra nu aru fi si pre aici ómeni, cari sciu serie, dar de buna séma, pentruca este mai comod a nu serie, decât a serie.

Inca in lun'a lui Octomvrie s'a intrunitu sinodulu protopresviteralu alu Chisineului, si me miru, cum de nu a scrisu nimenea despre acestu sinodu, dupace chiar in acestu din urma sinodu s'a adusu o importanta hotaríre.

La propunerea dlui advocatu Michaiu Veliciu s'a decisu adeca a-se edificá o casa protopresviterala in Chisineu.

Eu privescu unu lucru insemnatu in acestu decisu, pentruca credu, ca este de trebuintia, cá se ingrijimu, cá oficiantii nostri bisericesci se fia mai bine provediuti cu cele necesarie. Si apoi daca este verb'a credu, ca chiar parintii protopresviteri aru trebui se fia dotati intr'o mesura mai corespundietória. Densii sunt dignitari bisericesci, dar dotatiunea in reportu cu trebuintiele este fórte precaria.

Astfelu bine ar fi, credu eu, ca pana cand le am poté face altfelu de ameliorári, in dotatiune, celu putienu se-i potemu provedé cu quartire corespundietória.

De aceea repetu, fórte bine a facutu sinodulu protopresviteralu din Chisineu. cand a decisu a edificá o casa in Chisineu cu mentiunea de a servi de locuinta pentru protopresviterulu tractualu.

Mi-se pare inse, ca in privinti'a medilóceloru, prin cari a decisu sinodulu protopresviteralu realisarea acestei hotaríri, nu a aflatu calea cea mai buna.

Sinodulu adeca a decisu, cá pre unu periodu de patru ani se eiecteze pre fiecare sufletu din protopresviteratu pentru scopulu acest'a câte o contributiune de 4 cruceri.

Nu este mare acésta suma, si dóra intre alte impregiurári ar fi unu lucru usioru de eiectatu si usioru de incasatu. Intre impregiurárele cele grele de astadi inse, este acestu soi de contribuire unu lucru imposibilu, unu lucru, care va intempiná de siguru cele mai mari greutáti.

Poporulu nostru, precum se scie, este satulu de contributiuni si de sarcine, ér biseric'a trebue se fia cu deosebita ingrijire, cá nu cumv'a prin eiectári noue se provóce intrensulu resensu, pentruca in unu astfelu de casu eu tare me temu, ca mai multu stricámu, decât potemu ajutá causei publice.

De aceea neinsemnat'a mea prnere este, ca ar fi multu mai cu scopu din tóte punctele de vedere, daca in locu de a eiectá contributiuni pre poporu, am incepe a colectá, si prin colecte si contribuii benevole ne am incercá a aduná sum'a necesaria pentru zidirea unei case protopresviterali.

Sunt ocasiuni, si timpuri, in cari poporulu nos-

tru este dispusu a aduce jertfe pentru biserica, asia d. e. cu vorbe frumoşe lu-potem capacítá, mai cu seama cand anii sunt buni, cá din produsele sale se dea ceva si pre seam'a bisericei. Astfelu de ocasiuni ar fi bine se le folosimu si pentru scopulu edificárii unei case protopresviterale in Chisineu. Ér pentruca se potem face acést'a mai cu succesu credinti'a mea este, ca mai antaiu preotimea si inteligenti'a se pre-mérgea cu esemplulu. Se contribuimu adeca mai antaiu noi, cari pricepemu insemnatatea acestui scopu. Apoi se-ne adresámu si la comunele bisericesci si la singurateci, si eu sperezu, ca in form'a acést'a lucrulu va succede.

Ca basa pentru acésta propunere a mea mi-servesce intre altele si istori'a bisericei nóstre. Totu ce s'a facutu in biserica mai insemnatu, si chiar tóte averile, de cari dispune astadi biseric'a, in ultim'a analiza si-au isvorulu loru in contribuii benevole, in denariulu, oferitu decatra credintiosii nostri.

De aceea, asia credu eu, acést'a ar fi dupa mine calea, pre carea am poté se ajungemu scopulu si in acésta cestiune mai usioru si mai cu succesu, — si ceceace este de mai mare insemnatate — fara a provócá resensu la poporulu nostru. Unu preotu.

D i v e r s e .

* „*Fabulele lui Dimitrie Cichindealu*“ in traducere nóua dupa originalulu serbescu alu lui *Dositei Obradovici* de *Ioan Russu*, parochulu Aradului. Asupra acestei carti „*Romanulu*“ din Bucuresci face urmátorea apreciare generala: „*Suum cuique!* mai cu séma adi cand toti se destépta si cand toti ceru se li se dea ce este alu loru. Prin urmare, d. Ioan Russu, parochulu Aradului, bine a facutu publicádu *Fabulele* lui Cichindealu, in traducere noua dupa originalulu serbescu alu lui *Dositeiu Obradovici* (Arad, 1885). Notitia care e pusa in capulu frumosulu volumu ce primiramu in dilele trecute e bine facuta; vom reveni cu placere asupra-i dupa ce vom studia-o din punctulu de vedere comparativu. E vorba de *Obradovici*, care a fostu in Moldova, in secolulu trecut; prin acést'a ni s'a oferi ocasiunea a studiá putin si alte fisionomii de straini, francesi, greci, italieni si germani, cari se aciolau in tierile romanesci fia ca perceptori, fia ca secretari ai principiloru fanarioti, fia in fine ca negustori si in acelaşi timpu ca spioni ai diferitiloru ambasadori dela Constantinopole. Repetu in sa cu placere, dupa sumara cetire ce am consacratu notitiei biografice a lui *Dositeiu Obradovici*, cá lucrarea parochului Ion Russu merita pe deplinu atentiunea istoriciloru literaturei nóstre.“

† *Necrologu*. Cu inim'a plina de durere aducu la trist'a cunoscentia tuturoru consangeniloru, amiciloru si cunoscutiloru perderea iubitului meu cumnatu si colega. *Georgiu Popoviciu*, preotu in Giula-Varsiandu, in etate de 42 ani, carele dupa unu morbu mai indelungatu si-au datu nobilulu seu sufletu in manile Creatoriului in 9. Decemvre a. c. st. n. lasandu dupa sine pre iubit'a s'a sotie *Sidoni'a Popoviciu*, unu fiu Ioanu studinte de a V-a classa gimnasiela in etate de 16 ani, si un'a fiica *Eugeni'a* in etate de 15 ani, 2 surori *Teresi'a*, maritata *Vasiliu Leucuti'a* preotu in Olci'a, si *Iulian'a Ciobrisiu*, preotésa in Giula Varsiandu, 2 nepoti si mai multi consangeni in doliu. —

Fie-i tierina usióra si memori'a binecuventata!

G.-Varsiandu, 14. Dec. st. n. *Georgiu Ciobrisiu*, preotu.

† *Necrologu* Nicolau Ardeleanu, esactoru comitatensu, ca sotiu, in numele seu si a rudeniiloru sale din Minisiu, — Iacobu Peteru, locuitoriu in Beiusiu, si Georgiu Peteru, cá frati, — Floric'a Peteru, cá sora, in numele loru si alu mai multoru nepoti si nepóte din S'omcut'amare, cu inima sfásieta de durere si cu ochi impluti de lacrimi, aducu la cunoscinti'a tuturor amiciloru si cunoscutiloru, cá bun'a, credintiós'a si pré iubit'a lui sotia, respective sora si unchióia: *Ana Peteru mar. Ardeleanu*, dupa unu morbu indelungatu si plin de suferintie, si dupa ce morbulu începuse deja a i-se întórce mai spre bine, in urmarea acestei aversiuni pe neasceptate — in etate de ani 51, si in alu 34-lea anu de la casatori'a fericita, in 2/14. Decemvrie 1885, la 1 óra dupa amédi, in Buteni, si-a datu nobilulu ei sufletu in manele Creatorului. Remasitiile-i paméntesci, amesuratu ritualului bisericeii gr. or. románe, i-se voru pune, spre eterna pausare in cimiteriulu din Buteni in 4/16. Decemvrie, 1885, dupa amédi.

Fie-i tierina usióra si memori'a binecuventata!

Concursu.

Pentru deplinirea parochiei vacante de class'a III. **Leheceni**, in protopresviteratulu Vascului se escrie concursu cu terminu de alegere pe **23. Decemvrie v. a. c.** conform ordinatiunei consistoriale din 3/15. Iuniu a. c. Nr. 504. B.

Dotatiunea este:

- casa parochiala cu dóne intravilane
- 21, holde de pamentu aratoriu si fénatiu
- cáte una diua de lucru dela tóta cas'a
- stólele indatinat dele 100. de numere.

Recurentii voru avea a-si tramite petitiunile sale conform Regulamentului pentru parochia pana la 22. Dec. a. c. la subscrisulu in Beiusiu.

Datu in Beiusiu 24. Noiemvrie, 1885.

Vasiliu Pop m. p.
prot. Vascului.

In contielegere cu comitetulu parochialu concerninte.

—□—

Pentru ocuparea parochiei vacante din opidulu **Moldov'a-noua**, dieces'a Caransebesiului, protop. Bisericeii-albe, comitat. Carasiu-Severinu, in urmarea reposării parochului Atanasie Popescu, se escrie de nou concursu cu terminu de recurgere para in **23 Decemvrie st. v. 1885.**

Alegerea se va tiené in **27 Decemvrie st. v. 1885.**

Emolumintele sunt:

- Salariu anualu 300 fl. v. a. precum si 12 cara de lemne dela societatea calei ferate.
- Venitulu stolaru usuatu dela $\frac{2}{3}$ din parochia matera, carea are 3300 suflete.
- Birulu preotiescu anualu in suma de 207 fl. totu dela parochi'a matera. Pana cand inse iubilatulu parochu Constantin Popescu va fi in viétia, alegandu-lu parochu are a-i dá acestui'a din salariulu ce-lu capeta dela societate jumetate si din Birulu preotiescu éra jumetate.

Conform ordinatiunei consist. dto 22 Iuniu 1876 nr. 533 B. se obsérva aci, ca dupa mórtea preotului iublatu susamintitu, preotulu alegendu, fiind in parochia capelania sistemisata, are a dá capelanului $\frac{2}{3}$ atât din biru cât si din stol'a dela comun'a matera.

Fiindcă opidulu Moldov'a-noua e parochia de clas'a prima, doritorii de a ocupá acestu postu au se posiéda cualificatiunea prescisa in §. 15 lit. a) din Regutament. pentru parochii séu Atestatu de promotiune dela consist.

Recurentii au a substerne recursele loru instruate conform presciseloru stat. org. si ale Regulamentului pentru parochii pana in terminulu de 23 Decemvrie 1885 protopresviterului Bisericeii-albe in Iam.

In fine recurrentii, cari voescu a ocupá acést'a parochia au se se presenteze in vr'o Dumineca séu serbatóre in s. biserica pentru a-si aretá desteritatea in cantare si oratoria.

Moldov'a-noua in 15 Noemvrie 1885.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **FILIPU ADAMU**, m. p. protop.

—□—

Pentru deplinirea postului de invetiatoriu la vacanta statiune din **Bujoru**, protop. Fagetului, — se escrie de nou concursu cu terminu de **30 de díle, dela prim'a publicare.**

Emolumintele: a) in bani gat'a 300 fl. fiendu aici cuprinse competintiele pentru conferintie, curatoratu si scripturistica, 4 orgii de lemne de incalditu scól'a, b) cuartiru liberu cu 2 chilii, in localitatea scólei, camara, staulu pentru vite, siura, cocina, gradina de legume $\frac{1}{2}$ jugeru, c) dela fiecare inmormentare unde va fi poflitu 40 cr.

Aspirantii la acestu postu, sunt avisati recursele loru, adresate respectivului comitetu parochialu si ajustate conform dispusetiuniloru stat. org. si a art. de lege XVIII. din 1879 a-le trimite Reverendis. Domnu protopresviteru At. Ioanovicu in Fagetu, pana la terminulu susindicatu.

Reflectantii, cei ce suntu apti intru intruarea corului vocalu, pe langa emolumintele amintite, vor mai primí unu onorariu anualu separat.

Recurentii sunt pofliti a se presentá in respectiv'a biserica in vre-o Dumineca séu serbatóre, spre a-si aretá desteritatea in tipicu si in cantarile bisericesci.

Bujoru in 7 Noemvrie 1885.

In contielegere cu mine: **ATANASIU IOANOVICIU**, m. p. protopresviteru.

—□—

Pentru indeplinirea postului invetiatorescu la scól'a confesionala gr. or. rom. din **Giulvezu**, protop. Cicovei, se escrie concursu cu terminu de alegere pana in **27 Decemvrie st. v. 1885.**

Emolumintele anuale sunt: 1) Salariulu anualu in bani gat'a 143 fl. 2) 60 meti gráu. 3) Pentru conferintia 10 fl. Pentru curatirea scólei (familiazu) 10 fl. 4) Pentru scripturistica 5 fl. 5) Pentru paie din care are a se incaldí si scól'a 32 fl. 6) 4 jugere pamentu aratoriu. 7) Cortelu liberu cu gradina de legumi. 8) Dela fie-care inmormentare unde va fi poflitu 20 cr.

Acésta statiune invetiatorésca fiind de clas'a prima, dela recurrentii se recere se produca a) Atestatu de botezu. b) Atestatu despre absolvarea pedagogiei cu succesu. c) Testimoniu de cualificatiune si diploma din limba magiara. Cei cu clase, cei mai cualificati, precum si cei apti de a conduce corulu vocalu ce se va infintiá, vor fi preferiti.

Doritorii de a ocupá acestu postu, se aviséza a-si trimite recursele astfelu instruite conform presciseloru din stat. org. bis. adresate catra comitetulu parochialu din Giulvezu — Reverendis. Domnu protopresviteru Paul Miulescu in Ciacov'a, cot. Timisiu, pana la 22 Decemvrie a. c. si a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre in S. biserica spre a-si aretá desteritatea in cantare si tipicu.

Giulvezu in 8 Noemvrie 1885.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, m. p. prot. si inspect. scol.

—□—